

hišica. Obrazci so tu. Treba jih je samo zložiti: On in ona se spoznata. On želi, da odpotuje ona z njim. Ona obljubi, da bo storila, ko se on vrne. S to obljubo on odpotuje. Medtem odpotuje ona. Nikoli več se ne bosta videla. To bo zgodba za Marijano. V njej je poražen on, ne ona. Marijana bo zadovoljna.

Toda zgodba je nekje neresnična, kot vedno, če pripoveduješ z obrazci. Za resnico ni obrazcev. Moraš jo iztrgati iz sebe tako, kot je: Poražena je bila ona. Že vnaprej.

Pomol je iz betona. Sivkast je. Tam dalje se zdi črn. Tudi voda je črna. In noč brez zvezd. Črnina prekrije vse. V njej ni videti oči. To je dobro. Vse je samo tema v mnogih odtenkih.

Ladja se je zazibala. Breg se odmika. Tema se gosti. Vse izginja v njenem žrelu.

Tvor pluje na lupini. Iz noči v noč.

— — —

IZ CIKLA LESTEV

Valentin Cundrič

1. Našel sem se, človeka iz prsti.
Grude čutim, kotale se v meni
razigrano.
Slednji svoj kamen
poznam.
Kadar se kakšen okruši,
solze začutim.
2. Preveč smo zgubili,
da bi bili bogati.
Reke so potopile, plazovi
odnesli dosti kosov
nas.
Črede so nas pile,
sovražni vozovi odnašali.
Dosti smo tudi zavrgli.
Ko bi se mogli poiskati
in sestaviti nazaj,
bi bili višji od obzorja.
3. Od tožbe lahko liste potrgam,
veje ostanejo.
Lahko jih polomim,
deblo ostane.
Deblo tožbe
sem jaz sam.

PRILIKA ZA ODHOD

Valentin Cundrič

Deset minut še.
Za ta hip nimamo pravega imena.
Zvestobe dobivajo meje,
močni žvižgi se kadijo
skoz ravnodušna usta.
Časa dovolj za obe in za vse potrebe.
Za sendvič, tudi za čaj in poljub.
Deset minut še, nekdo bo zanetil
z njimi sebični čas, da mu bo
do smrti toplo.
Drugim se ura po odhodu vlaka
gobava in v brazgotinah prikazuje...
Mojbog!
Roki rasteta
navzven, druga od druge, navkreber
za sebe v nebo.
Ramena oblikujejo v zaokroženo veselje
žen, ne da bi hoteli. Ko bi rasli
navznoter, bi se srečali
v srcu. Tako se pa nikoli ne.
Ko krotka mačica boš šla
z menoj po parku. Igle
boš vzela iz las in me ko reka
spremljala. Rekla boš celo: poljubi
so vhodna vrata v omotljeno telo.
Ko reka ali potok, voda, voda, voda.
Voda —
Ptica, skrita v hosti.
Deklica, ki dneve presloni
na peščenih oknih.
Ovca dolgolasa, na begu
pred planinskimi volkovi.
Otrok, ki izgubljen
hlipa po poti.

Nihče na ladji ni slišal teh besed.
Saj jih nihče niti izrekel ni.
Čisto dva tuja si sopotnika
sta govorila drug drugemu
z očmi, z rokami, z lomljenjem kruha.

Prekrižanih rok se gledava, blede,
ko da sva razrezala otožno knjigo.
Doline gledajo na zvezde,
zvezde so njihovi cilji,

studenci oči.
Včasih zvečer —
napno se nevidni loki
in ptice zabrne v nebo,
na zeleni meji pa, na mejici,
čriček zvoni, ko studentu pod bregom
iz prsi svetlobo lušči
in je bliže resnici.

Izmed sto fantov me je izbrala,
da ji ponudim roko čez potoke,
izmed desetih, da zapojem kakor ptič,
ko ona zaželi povestico o gozdu.
Izmed sedmih, izmed treh, da jo do vrat
pospremim;
izmed dveh me je odbrala,
da jo po sobi nosim
in odnesem za zavese glasbe.
Njeno ime je ruda, ki se sveti
v kamnu, zaklelo me je v ptico pevko.
Ni je in sem skala, na kateri vene
zeleni dan.
Kadar jo srečam v deželi spomina,
je čisto prosojna od let.

Nihče ni slišal teh besed,
saj jih nihče niti izrekel ni;
dva tuja si človeka sta govorila
drug z drugim, z očmi, z rokami,
z lomljenjem kruha.

USODA DEŽELE

Valentin Cundrič

Kmetice zajemajo luno
in jo odnašajo na mizo za večerjo.
Režejo zvezde otrokom in možem.
Od prijaznosti pa belež odpada,
od ljudske, od prijaznosti časa.
Kmetje stoje na pragu, kroteč
s koleni kubro pogovora.
Vejo, da se večerí.
Žene še perejo vhode,
ker vrata so prstan hiše.
Roža ugaša topilnico rose.

Vse ve, da so se solze ljudstva iztekale —
starodavne pesmi, nikomur več ne curljajo
po licih.
Večer je v naravi
in po dušah.

»KALIGULA« IN SODOBNOST LITERARNE KRITIKE

Dušan Pirjevec

Uprizoritev Camusovega *Kaligule* v ljubljanski *Drami* ima na sebi nedvomno nekaj pomembnega in razburljivega — in sicer najprej zaradi tega, ker je to prvi zares avtentično sodobni literarni tekst, ki ga je naša *Drama* v zadnjih dveh letih sploh postavila na svoj oder, saj je vendar očitno, da so npr. Osborne, Dürenmatt, Frisch in deloma celo Albee samo bolj ali manj posrečene dedukcije, samo deformacije in korekcije, so samo stranski rokavi tistega splošnega sodobnega toka, ki ga predstavlja in tvori ravno celotno Camusovo literarno delo s *Kaligulo* vred.

A ne le to. Z vso upravičenostjo je možno trditi tudi, da je Camusov tekst dovolj intenzivno posegel v naše — kot ponavadi pravimo — kulturno življenje, saj izsiljuje od nas jasnejših opredelitev in odločitev, kakor pa smo jih vajeni in kakršne smo spričo prevladujočih izogibalnih teženj in že uveljavljenih »obvoznih« smeri sploh pripravljeni storiti. Camusovo besedilo je nasilno in hkrati nenavadno natančno in nas ne izpusti iz kroga svojega osrednjega problema. Ta luč ni difuzna; kakor ozek trak svetlobe je, in če se samo malo premaknemo, smo že v temi. Pri Osbornovem *Lutru* npr. se lahko pogovarjamo o samem Martinu Lutru, lahko se zgražamo ali zabavamo nad nekaterimi ostrejšimi in nedostojnimi izjavami ipd. Pri Frischevi *Andorri*, ki je skozi in skozi ena sama aluzija na fašistično okupacijo, se vedno lahko izmaknemo tako, da rečemo, da smo bili pač za OF — in pri Dürenmattovih *Fizikih* imamo nekako pravico trditi, da je vse to pravzaprav zadeva onih tam zgoraj in onih tam zunaj.

Nič takega ni pri *Kaliguli* — in ko si skušamo pojasniti nenavadno silovitost tega teksta, moramo priznati najprej, da nas *Kaligula* zaposluje zlasti zaradi tega, ker začne ob njem magnetna igla našega vsakdanjega kompasa kar naenkrat nervozno nihati sem in tja. Ne najdemo se tako hitro, kot bi bilo potrebno, in te drame ne moremo kar z že zdavnaj privajeno in znano kretnjo vključiti v lastni svet, in jo meni nič tebi nič potopiti v sklop lastnih kategorij. Kot nekakšno tuje telo je, ki povzroča nelagodnost ali celo živčno razdraženost. Skratka: Camusov *Kaligula* se nam je vsilil kot problem.

Vendar: v čem je ta problem? Kako naj ga definiramo? Kaj ga tvori? Morda si bomo na ta vprašanja še najhitreje odgovorili tako, da si bomo podrobneje ogledali to, kar je o njem napisal Josip Vidmar. Ko pa